

V času, ko praznujemo stoletnico filma in planinci še svoje jubileje, imamo Slovenci pravzaprav neponovljivo srečo, da smo iz amaterskih filmskih vrst, ki so se afirmirale tudi na festivalih gorniškega in alpinističnega filma v ljubljanskem Cankarjevem domu, dobili človeka, ki se je odločil posvetiti se ne le filmu kot umetnosti, ampak tudi filmu s povsem specifično tematiko, kar je s svojimi izdelki do danes že tudi dokazal, pa ne brez domačega in tujega priznanja. V začetku predvsem za svoje ideje, ki so bile drugim v tem umetniškem krogu nedosegljive, kasneje pa vse bolj tudi s kakovostjo — in film »Brez« je prav gotovo vrh dosedanega ustvarjanja.

Ne gre le za miselni preskok v odnosu do medija, kjer je vendarle treba priznati dejstvo, da je film timsko delo, ki potrebuje vrsto izučenih in izurjenih tehničnih in umetniških profilov, ampak tudi v odnosu do produkcije, postprodukcije in trženja, kjer so vidni skrbna priprava, profesionalna obdelava in pošten odnos. Pred leti smo videli njegov film »Poslanstvo« (o alpinistični šoli v Manangu), vendar bi brez pridržkov lahko zapisali, da se poslanstvo avtorja kaže ob vsakem novem izdelku v bogatejši luči.

Pristop k tematiki v filmu »Brez« je nadvse naraven in zato prepričljiv. Prikaže le ključne točke portretiranevega življenja in razmišljanja za razumevanje njegovega ravnanja, odnosa do sveta in predvsem osrednjega podviga, plezanja na Mont Blanc. To seveda brez fenomena Mirka Lebarja ne bi bilo mogoče. Montaža daje filmu enakomeren ritem, ki poudarja portretiranečev značaj, daje temi potrebno težo in glasbi možnost, da s svojim svečanim tonom, ki nikoli ne zapade v romantična ali patetična podčrtavanja glavnih trenutkov filma, podeljuje izdelku resnost in zavzetost (post produkcija Studio Mi).

Kadiranje (kolikor je bilo možno glede narave dogodkov) je dovolj enotno, da daje film celosten vtis, kamera pa seveda fiksira pogled iz invalidskega vozička ali »junakovega« zornega kota tako uspešno, da praktično pozabimo, da gre za invalida, ki se giblje blizu zemlje, kot pravi sam. Na nek način skuša avtor dodati dokumentu nekatere filmsko-jezikovne dodatke tudi z izmenjavo črno-bele in barvne fotografije, ki naj bi bili v dramaturški funkciji metamorfoz življenja, vendar tukaj obratno od ustaljene rabe. Skratka, filmu razen nekaj tonske obdelave ni praktično mogoče ničesar očitati. Zato se ne smemo čuditi, da je bil kot koprodukcija med Studiom Alp in Dokumentarnim programom TV Slovenija uvrščen na letošnji filmski festival v Portorožu, še manj, da je bil opažen in nagrajen z Badjurovo plaketo. Dobila sta jo režiser Matjaž Fištrovec in prvi invalid, ki je splezal na Mont Blanc (21. 7. 1994), Mirko Lebar. Povsem zaslužno. Dodaten čar dajejo filmu Lebarjevi prijatelji, kot jih imenuje najavna špica, sicer pa člani Zgornjesavinjskega AO, in snemanje iz helikopterja, ki si ga ekipa kljub številnim sponzorjem verjetno ne bi mogla privoščiti. Iz filma je razbrati, da gre let pripisati delno vremenskemu naključju, delno pa podvigu samemu, v katerega v začetku nihče ni verjel.

In prav to je bistveno sporočilo tega filma: če je dovolj volje in hrepenenja (filmarjev in protagonistov), je možno vse. Kondor, ki ga plezalec na koncu omenja in ga ne vidimo, ampak le nekakšnega vrana, pa daje slutiti, da vodi njegova pot v Ande.

Filmu so seveda namenjene festivalske poti in še kakšne, avtor pa se že skrivnostno smehlja novemu projektu naproti. Leto 1995 je tako pomembna prelomnica za alpinistično-gorniški film (s seveda tudi razširjeno tematiko) ne le v smislu zgodovinskega pogleda, ampak tudi za naprej.

50 odprav na 5 gorah

Pod nepalskimi gorami, ki jih je lansko jesensko sezono obiskalo 90 odprav, je bilo pet vrhov tistih, ki bi jih lahko imenovali pravi magneti. Na Everestu (8846 m) je bilo dvanajst, na 8201 meter visokem Čo Oju deset in na Daulagiriju (8167 m) osem skupin. Nekoliko nižja, vendar nadvse lepo oblikovana in zato dobro obiskovana vrhova Pumori (7161 m) in Ama Dablam (6812 m) sta imela na svojih pobočjih deset oziroma devet alpinističnih odprav. Največ od teh petdesetih skupin, ki so se lotile vzponov na teh pet gorskih vrhov, se je proti vrhu podalo po normalnih smereh.

Največji uspeh te sezone je zabeležila majhna japonska odprava, v kateri sta bili dve ženski in en moški, in sicer v jugozahodni steni Čo Oja, ki je bila dotlej preplezana enkrat samkrat, to pa je uspelo Švicarjema Erhardu Loretanu in Jeanu Troilletu ter Poljaku Wojciechu Kurtyki leta 1990. Dve japonski alpinistki, Raeko Nagao in Yuka Endo, ki sta do takrat stali že na treh osemtisočakah, sta opravili prvo ponovitev švicarsko-poljske smeri, potem ko sta se morali spopadati z visokim novim snegom, ki jima je deloma segal do prsi. Njun kolega v odpravi Yasushi Yamanoi je ta čas v solo vzponu preplezal novo smer v nevarni jugozahodni steni »Turkizne boginje«.

Drugi dve odpravi, ki sta hoteli plezati na vrh Čo Oja, nista prišli niti do vznožja gore, ker so ju ustavili predstavniki Kitajsko tibetanske gorniške zveze, saj sta ilegalno prestopili prelaz Nangpa (5716 m), mejni prelaz med Nepalom in Tibetom. Delegati te organizacije so od alpinistov zahtevali plačilo več tisoč dolarjev kazni zaradi prestopa Nangpa La, nakar sta se obe odpravi brez opravljenega dela odločili za vrnitev, od koder sta prišli.

Na Everestu je bilo minulo jesen uspešnih le nekaj alpinistov. Po normalni smeri čez Južno sedlo so z nepalske strani prišli na vrh neki Japonec v spremstvu treh šerp in dva Angleža v spremstvu dveh šerp. Sedmim odpravam, ki so se odločile plezati po tibetanski severni strani, zelo izpostavljeni vetrovom, ni uspelo priti na vrh. Niti enemu samemu alpinistu ni uspelo priplezati na vrh najvišje gore sveta po eni od smeri s severne strani. Več uspeha sta imela švicarska alpinista Erhard Loretan in Jean Troillet na Lotseju (8516 m): dne 1. oktobra sta prišla na vrh po normalni smeri, s tem pa je Loretan stal na svojem dvanajstem osemtisočaku. Z glavnega vrha Lotseja sta alpinista namerala priti na še deviški srednji vrh Lotseja, vendar sta se temu načrtu odpovedala zaradi neugodnih razmer med hojo po izredno dolgem in težavnem grebenu, ki vseskozi poteka na višini več kot 8000 metrov.

(Neue Zürcher Zeitung)